

МНЕНИЕ НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПОЛЕЗНОСТТА И КАЧЕСТВОТО НА НАСТАВНИЧЕСТВОТО ПРИ ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „ЗЪБОТЕХНИК“ В МЕДИЦИНСКИЯ КОЛЕЖ НА МУ-ВАРНА

Михаела Варнева¹, Петя Якимова², Даниел Костадинов²

¹УНС „Зъботехника“ и ²студенти, Медицински колеж,
Медицински университет-Варна

MENTOR'S OPINION ABOUT THE USEFULNESS AND QUALITY OF MENTORING IN THE EDUCATION OF STUDENTS IN THE SPECIALITY OF DENTAL TECHNICIAN IN THE MEDICAL COLLEGE, MEDICAL UNIVERSITY OF VARNA

Mihaela Varneva¹, Petya Yakimova², Daniel Kostadinov²

¹Educational and Research Sector of Dental Technician and ²students, Medical College,
Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Наставничеството при обучението на студентите от специалност „Зъботехник“ в Медицинския колеж-Варна се изразява в доброволно партньорство между студент и обучаващ от самостоятелната медико-техническа лаборатория по зъботехника, одобрена като база за обучение на студенти. Този метод на обучение може да бъде оценен чрез събиране на информация за начина на протичане и предложения за оптимизирането му. Резултатът може да се използва за определяне на качеството на обучението. Препоръчително е такава оценка да се извършва периодично. Целта на настоящото проучване е чрез използване на обратна връзка от наставниците да се проучи тяхното мнение относно качеството на наставничеството и неговата полезност. Използва се анкетно проучване. Обект на изследване са работещите в 13 (41,93%) от използваните 31 лаборатории. При обработката на данните се установява, че всички анкетирани дават много положителна оценка на наставничеството като метод на обучение и оценяват високо полезността и качеството на работата си със студентите (100%). Това показва, че наставничеството е изключително достъпен и ефикасен метод за предаване на опит, знания и професионализъм при обучението по учебна практика и преддипломен стаж.

Ключови думи: наставник, метод на обучение, оценка, студенти по специалност „Зъботехник“, анкета

ABSTRACT

Mentoring in the education of the students in the speciality of dental technician at the Medical College of Varna manifests itself as a voluntary partnership between the student and the mentor taking place in an independent medico-technical laboratory for dentistry certified to be a basis for student's education. This method of education can be assessed through gathering the information about the manner of performance and proposals for its optimization. The result can be used as a mean of assessing the quality of the education. It is recommended that such an assessment should periodically be done. The purpose of the present study is to find out by using feedback from the mentors their opinion about the quality and usefulness of mentoring. An inquiry examination was used. Subjects of the examination were the workers in 13 out of 31 dental laboratories used (41,93%). While processing these data it was established that all the respondents gave a very positive evaluation of the mentoring as a method of education and of the quality of their work with the students (100%). This shows that mentoring is an extraordinarily accessible and effective method for delivering work experience, knowledge and professionalism during the practical training and probation prior to graduation.

Key words: mentor, educational method, assessment, students in the speciality of dental technician, inquiry

ВЪВЕДЕНИЕ

Наставничеството при обучението на студентите по зъботехника в Медицинския колеж-Варна се изразява в доброволно партньорство между студент и обучаващ от самостоятелна медико-техническа лаборатория по зъботехника, одобрена като база за обучение на студенти (3).

Обучението на здравните професионалисти е комплексно. Осъществява се чрез непрекъснато взаимодействие между теория и практика, между учебни и работни ситуации. Сложността и спецификата на това обучение налагат развитие на наставничеството (4).

Целият процес на наставничество може да бъде разделен на три фази:

- възлагане на задача,
- контрол на справянето и
- обратна връзка.

Тези фази са структурирани и последователни в зависимост от ситуацията на наставничеството и спецификата на неговото задание. Можем да определим наставничеството като форма на тренинг, в който се насърчава определен стил на поведение и се използва обратна връзка, за да се напътства наставяваният по време на обучението. По този начин ученето става в по-кратък срок, отколкото, ако студентът се опита да постигне сам определени изводи и познание (5).

Цел на обучението по специалността „Зъботехник“ е студентите да бъдат запознати и усвоят основните практически дейности, които изискват самостоятелност и произтичат от многообразната работа в самостоятелните медико-технически лаборатории по зъботехника (1). Част от практическото обучение (учебна практика и преддипломен стаж) на студентите, обучаващи се по тази специалност в Медицинския колеж-Варна, се провежда в самостоятелни медико-технически лаборатории по зъботехника (СМТЛ), разположени на територията на гр. Варна (3).

Не ни е известно, дали в България има акредитирана зъботехническа лаборатория. За да установим контрол и въведем критерии, през 2008 г. в Медицинския колеж-Варна създадохме експертна група. Задължение на членовете ѝ е да посетят СМТЛ по зъботехника в града, заявили желание да участват в обучението на студентите по зъботехника. При посещението те попълват и подписват протокол в присъствието на управителя на зъботехническата лаборатория. Ако съответната СМТЛ по зъботехника отговаря на изискванията, тя се одобрява като звено в обучението на студентите (1).

На наставничеството може да се извърши оценка, чрез която се събира информация за на-

чина на протичане и се правят предложения за оптимизирането му (2).

Оценките са комплексни - насочени са както към самия студент, така и към наставника.

С цел идентифициране на силните страни и областите за подобрене на наставничеството могат да се използват следните методи за оценка:

– обратна връзка от студентите в етап на обучение - чрез попълване на анкети или индивидуални интервюта (провеждат се от преподавателите);

– обратна връзка от наставниците - чрез попълване на анкети или индивидуални интервюта, които се провеждат от преподавателите и управителите на СМТЛ по зъботехника;

– обратна връзка от управителите на СМТЛ по зъботехника - чрез попълване на анкети или индивидуални интервюта, които се провеждат от преподавателите;

– изходящи интервюта - събиране на информация от студенти, преминали обучение или обучаващи се чрез наставничество и техните предложения за подобрене (провеждат се от преподавателите).

Полезността на получените резултати се изразява в това, че на база на получените оценки могат да се планират следващи стъпки:

1. Определяне на допълнителни области за подобрене, нужни за развитие на студента;

2. Определяне на допълнителни области за подобрене, нужни за развитие на наставника.

3. Актуализиране, подобряване и/или разширяване обхвата на наставничеството.

4. Промяна в задълженията и отговорностите на студента при провеждане на учебната практика и преддипломния стаж.

5. Промяна в задълженията и отговорностите на наставника и др. (2).

Препоръчително е такава оценка да се извършва периодично и анализът на резултатите да се огласява сред студентите, наставниците и управителите на СМТЛ по зъботехника (2).

Целта на настоящото изследване е чрез използване на обратна връзка от наставниците да се проучи тяхното мнение относно качеството на наставничеството и неговата полезност при обучението на студентите от специалност „Зъботехник“ в Медицинския колеж - Варна.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Използва се анкетно проучване. Анкетната карта съдържа 10 въпроса и е оригинално разработена за целта на проучването. Отговорите за проучване на мнението са стандартизирани. Из-

ползва се четиристепенна скала от Ликертов тип. Възможно е да се получи допълнителна информация, вкл. предложения и препоръки.

Обект на изследване са 13 СМТЛ по зъботехника (41,93% от общо одобрените 31 СМТЛ, участващи в обучението на студентите по специалност „Зъботехник“ на Медицинския колеж-Варна). Включени са 27 наставници (управители и наемни служители). Изследването е реализирано през месец март на учебната 2012/2013 г. в гр. Варна.

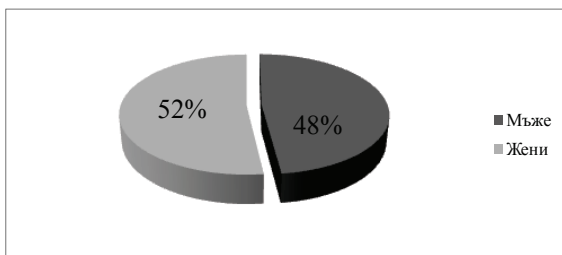
РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Работата с наставник (ментор) е съществена част от учебния процес на студентите от специалност „Зъботехник“. Целта е те непрекъснато да подобряват придобитите в Медицинския колеж-Варна умения и навици, които ги подготвят за многообразната им дейност в СМТЛ по зъботехника и способстват за бъдеща успешна практика и качествени здравни грижи за пациентите.

На оценка подлежат съдържанието и формата на наставничеството; придобитите знания и умения; стилът на предаване на знания и умения; подходът на наставника и приложимостта на наученото в практиката.

Не са ни достъпни литературни данни за подобна оценка в УНС „Зъботехник“ на Медицинския колеж-Варна.

При разпределението на наставниците по пол установихме, че то е почти еднакво (фиг. 1).

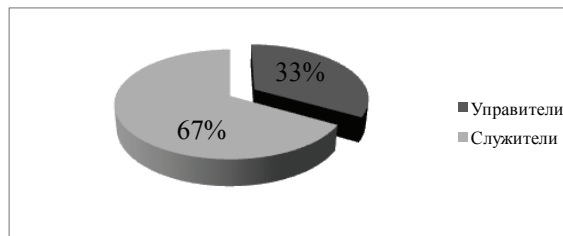

Фиг. 1. Разпределение на наставниците в СМТЛ по пол

Процентното съотношение е определено на случаен принцип, но малко по-големият относителен дял на жените се дължи на желанието им за съдействие и включване в проучването.

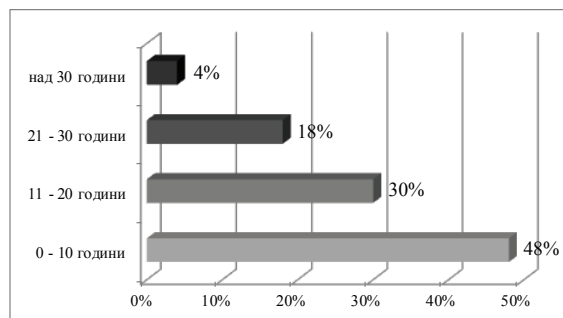
Разпределението на изследваните лица според заеманата от тях длъжност в СМТЛ е представено на фиг. 2.

Резултатите показват, че 2/3 от респондентите са служители в СМТЛ, а останалите са управители. По-големият дял на служителите в проучването се дължи на това, че в тези СМТЛ има не само управители, а и наемни работници.

Фиг. 2. Разпределение на наставниците според заеманата длъжност в СМТЛ

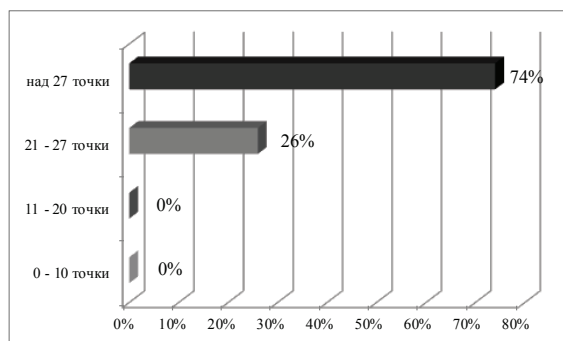
Стажът на наставниците, включили се в проучването, варира в широки граници (фиг. 3).

Фиг. 3. Разпределение на наставниците в СМТЛ според трудовия стаж

Най-голяма част от анкетираните са младите специалисти (със стаж до 10 г.) - 48% от случаите. През този период те са натрупали достатъчно знания и умения, които могат да предадат на студентите и с желание приемат ролята на наставници. Поради тези и други причини (голяма ангажираност на управителите с други дейности), управителите на СМТЛ често делегират наставнически функции на по-младите служители. При провеждане на проучването срещнахме най-голяма отзивчивост (за участие) при тази група.

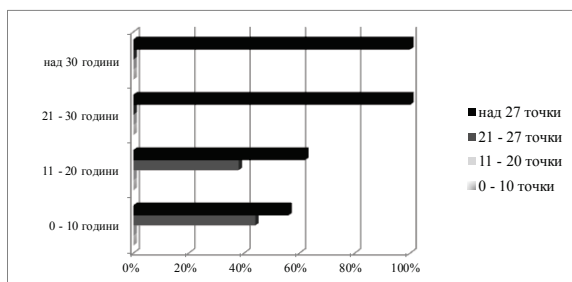
Ние не установихме отговори на изследваните лица за наставничеството, попадащи в долните две скали на оценка - от 0-10 и от 11-20 точки (фиг. 4).

Фиг. 4. Точкова оценка на изследваните лица за наставничеството

Според тези данни всички наставници оценяват високо приноса си и постигнатите резултати от работата със студентите. Над 3/4 от респондентите (74% от случаите) дават много висока оценка на наставничеството и неговата ефективност и го определят като изключително ефективен и полезен метод на обучение, който не се нуждае от промени. Оценките в скалата от 21 до 27 точки на около една четвърт от анкетираните лица показват, че според тях наставничеството също е полезен метод на обучение, но и те не отчитат необходимост от съществени промени. Като цяло дадените оценки са много положителни и изследваните лица не препоръчват значителни промени в метода на обучение по време на учебната практика и преддипломния стаж, което е свидетелство за добрата организация и правилния подбор на наставници.

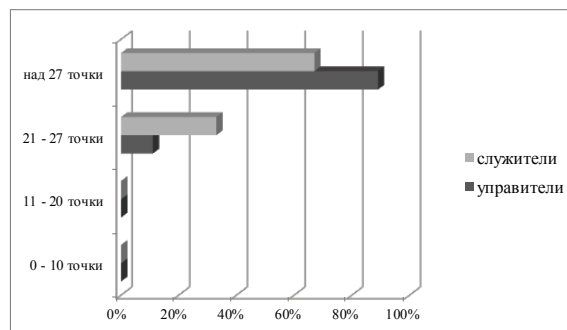
Според трудовия стаж на наставниците в СМТЛ оценките се групират отново в горната част на скалата (фиг. 5).

Фиг. 5. Оценка на наставничеството според трудовия стаж в СМТЛ

Всички респонденти в групите с трудов стаж от 21-30 г. и над 30 г. са единодушни в оценката си за наставничеството като изключително полезен и качествен метод, използван при обучението, който не се нуждае от подобряване (100%). При по-младите специалисти резултатите са малко по-различни, но отново са положителни. Според 62% от наставниците с трудов стаж по специалност „зъботехник“ между 11 и 20 г. наставничеството е много полезно и ефективен метод, докато 56% от тези със стаж до 10 г. дават максимална оценка на наставничеството. При анализа на данните според стажа на анкетираните установихме, че одобрението към наставничеството като метод на обучение нараства с увеличаване на трудовия стаж. Според нас това се дължи на дългогодишния опит в ролята на наставник и възможността за равносметка. Не установяваме мнения на наставници, че този метод е неефективен и се нуждае от значителни промени, за да бъде подобрен.

Според заеманата длъжност на наставниците в СМТЛ оценките на анкетираните лица се групират отново в горните две скали (фиг. 6).

Фиг. 6. Оценка на наставничеството според заеманата длъжност в СМТЛ

Установява се значителна разлика в съотношението на изследваните лица, попадащи в скалата от 21 до 27 точки. Общо 3/4 от тях са служители в СМТЛ, а само 1/4 са управители. Това се дължи на по-малкия брой управители, включени в проучването. Данните показват, че по-голямата част от управителите (89%) и служителите (67%) определят наставничеството като изключително полезно и ефективен метод на обучение и дадените от тях оценки са в най-горната скала (над 27 точки). Останалата по-малка част от извадката (на управителите и служителите) също дава положителна оценка на наставничеството. Техните отговори са в скалата между 21 и 27 точки. Високите оценки показват изключителната полезност на наставничеството като метод, използван при обучението на студентите от специалност „Зъботехник“ на Медицинския колеж-Варна, който не се нуждае от промени.

При обработката на откритите въпроси систематизирахме следните отговори:

– На въпроса „Какво Ви помогна най-бързо да постигнете желаните резултати?“, отговорите на наставниците са разпределени в две основни насоки. Едната е свързана с опита на наставника, натрупан през годините, и с неговите лични качества. Имат се предвид отговорността към студента, постоянството и желанието да бъде полезен. Другата насока е свързана преди всичко с желанието и мотивацията на студентите. Това е основен фактор, определящ успешното наставничество, при 48% от анкетираните. По-рядко се срещат и отговори като: добра теоретична подготовка на студента; предоставяне на специализирана литература, и стриктно спазване на графика за посещение в СМТЛ, определен от учебното заведение.

– Независимо от установените много положителни оценки, има и някои препоръки. Те са в една основна насока, свързана с учебното заведение. Сравнително голяма част от респондентите (41% от случаите) са дали препоръка за увеличаване на времето за практически занятия в СМТЛ по зъботехника. Сред останалите препоръки са: мотивация на наставника от страна на Медицинския университет-Варна по-добра практическа и теоретична подготовка на студентите, подобряване на комуникацията между университета и наставниците, както и стриктен контрол върху спазване на графика от студентите от страна на преподавателите.

ИЗВОДИ

1. Наставниците, участващи в обучението на студентите от специалност „Зъботехник“, оценяват този основен метод в обучението като изключително положителен и ефективен.

2. Положителната оценка показва:

– ефективност на практическото обучение, провеждано в СМТЛ по зъботехника;

– създадена благоприятна учебна среда по време на учебната практика и преддипломния етап, за придобиване на необходимите практически умения и навици за успешна практика;

– високо качество на обучение по специалност „Зъботехник“ в Медицинския колеж-Варна.

3. Високата оценка е атестат за правилния подбор на зъботехнически лаборатории и наставници, който извършва създадената преди няколко години експертна група от преподаватели по специалност „зъботехник“ и представители на Съюза на зъботехниците в България на регионално ниво-Варна.

4. Бихме препоръчали да се извършва периодична оценка на наставничеството чрез проучване на мнението на наставниците, като анализът на резултатите се огласява сред студентите, наставниците и управителите на СМТЛ по зъботехника.

ЛИТЕРАТУРА

1. Варнева, М. Учебната практика - основен елемент от практическото обучение на студентите по зъботехника в Медицински колеж-Варна.- *Сестринско дело*, 2011, № 3-4, 11-13.
2. Варнева, М. Студентска оценка за наставничеството, като метод на обучение на студентите от специалност „зъботехника“ в Медицински колеж-Варна.- *Здравни грижи*, 2012, № 4, 42-46.
3. Варнева, М., С. Тончева. Значението на наставничеството за практическото обучение на студентите от специалност „Зъботехника“.- *Здравни грижи*, 2012, № 1, 26-30.
4. Тончева, С., С., Борисова. Наставничеството - ефективен метод в обучението на медицинските сестри.- *Здравни грижи*, 2008, № 1, 12-17.
5. Тончева, С. Наставничество в сестринството - образователни и организационни аспекти. Варна, Стено, 2012.

Адрес за кореспонденция:

Михаела Варнева, д.м.

УНС „Зъботехника“

Медицински колеж

Медицински университет-Варна

гр. Варна - 9002, бул. „Цар Освободител“ № 84

E-mail: varneva@mail.bg